

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Tiedonhallintalain 9 §:n lausuntomenettely

TIIVISTELMÄ
27.6.2024

Sisältö

- Tiedonhallintalain lausuntomenettely
- Tiedonhallintalain lausuntomenettely numeroina 2020–2023
- Lausuntomenettelyn kytkeytyminen tiedonhallinnan muutosvaikutusten arviointiin
- Lausuntojen sisältöalueet
- Lausuntomenettelyn ohje ja sen liitteet

Tiedonhallintalain lausuntomenettely

The background features several thin, teal-colored curved lines that sweep across the page, creating a modern, abstract design. These lines intersect and curve around the central text, adding a dynamic feel to the layout.

Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019)

- Tiedonhallintaa koskeva yleislaki, Tiedonhallintalaki astui voimaan 1.1.2020.
  - Samalla kumoutui Tietohallintolaki (634/2011)
- Lakia sovelletaan tiedonhallintaan ja tietojärjestelmien käyttöön, kun viranomaiset käsittelevät tietoaaineistoja (ks. tarkemmin TiHL 3 §).
- Lain tarkoituksena mm. viranomaisten tietoaaineistojen yhdenmukainen ja laadukas hallinta sekä tehokas hyödyntäminen ja tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteentoimivuuden edistäminen.
- Laissa säädetään mm. tiedonhallinnan järjestämisestä ja tiedonhallinnan yleisestä ohjauksesta, tietoturvallisuudesta, tietoaaineistojen muodostamisesta ja sähköisestä luovutustavasta.
- Lausunnosta muutosten arvioinnista valtionhallinnossa säädetään tiedonhallintalain 9 §:ssä.

Lausunto muutosten arvioinnista valtionhallinnossa (TiHL 9 §)

- Valtion virastojen ja laitosten on toimitettava valtiovarainministeriölle **tiedonhallintalain 5.3 §:n ja 8.1 §:n perusteella tehty arviointi** tietovarantojen ja tietojärjestelmien hyödyntämistä, yhteentoimivuutta ja tietoturvallisuutta koskevaa lausuntoa varten, kun:
  - arvioidulla muutoksella on merkittäviä taloudellisia tai toiminnallisia vaikutuksia tiedonhallintaan tai toimintaan
  - muutos koskee julkisen hallinnon yhteisten tietovarantojen rajapintojen tietorakenteiden olennaisia muutoksia
- Valtioneuvoston asetuksella (1301/2019) lausuntomenettelystä tiedonhallinnan muutosta koskevissa asioissa on tarkennettu mm. lausuntoa edellyttäviä tiedonhallinnan muutoksia ja lausuntopyynnön ajankohtia.
- Valtiovarainministeriön lausunnossa arvioidaan lausuntopyyntöaineistossa esitettyjen tietojen ja perustelujen avulla, **onko muutoksen vaikutusten arviointi ollut riittävän kattavaa ja oikeansuuntaista** suhteessa tiedonhallintalain arviointivelvoitteeseen.

Lausuntoa edellyttävät tiedonhallinnan muutokset (VNA 1301/2019, 2 §)

- Julkisen hallinnon tai valtion yhteisen tieto- ja viestintätekni- sen palvelun tai tietovarannon hankinnan, kehittämisen tai muutoksen kokonaiskustannus vähintään 1 M€
- Toimialojen tai toimialan yhteiseen käyttöön tarkoitettu tieto- ja viestintätekni- sen palvelun tai tietovarannon hankinnan, kehittämisen tai muutoksen kokonaiskustannus vähintään 5 M€
- Viraston omaan käyttöön tarkoitettu tieto- ja viestintätekni- sen palvelun tai tietovarannon hankinnan, kehittämisen tai muutoksen kokonaiskustannus vähintään 5 M€ ja käyttöönotolla on vaikutuksia muiden viranomaisten tiedonsaantiin
- Julkisen hallinnon tai valtion yhteisten tietovarantojen rajapintojen tietorakenteiden muutoksen kokonaiskustannus on vähintään 1 M€

Lausuntomenettelyssä kokonaiskustannuksella tarkoitetaan hankinnan, kehittämisen tai muutoksen arvioitua kustannusta ja muille julkisen hallinnon toimijoille aiheutuvia käyttöönoton kustannuksia.

Lausuntopyynnön ajankohta (VNA 1301/2019, 4 §)

Valtion viraston tai laitoksen on pyydettävä valtiovarainministeriön lausunto:

1. Kehysvalmistelun yhteydessä kehyspääöstä edeltävän vuoden lokakuun loppuun mennessä
2. Talousarviovalmistelun yhteydessä varainhoitovuotta edeltävän vuoden helmikuun loppuun mennessä, jos lausuntoa ei ole annettu kehysvalmistelun yhteydessä
3. Lisätalousarviovalmistelun yhteydessä valtiovarainministeriön kanssa sovittavalla aikataululla

Kaksi kuukautta ennen määrärahan käyttöä koskevaa päätöstä, jos lausuntoa ei ole annettu toiminnan ja talouden suunnittelun yhteydessä (edellä kohdat 1–3)

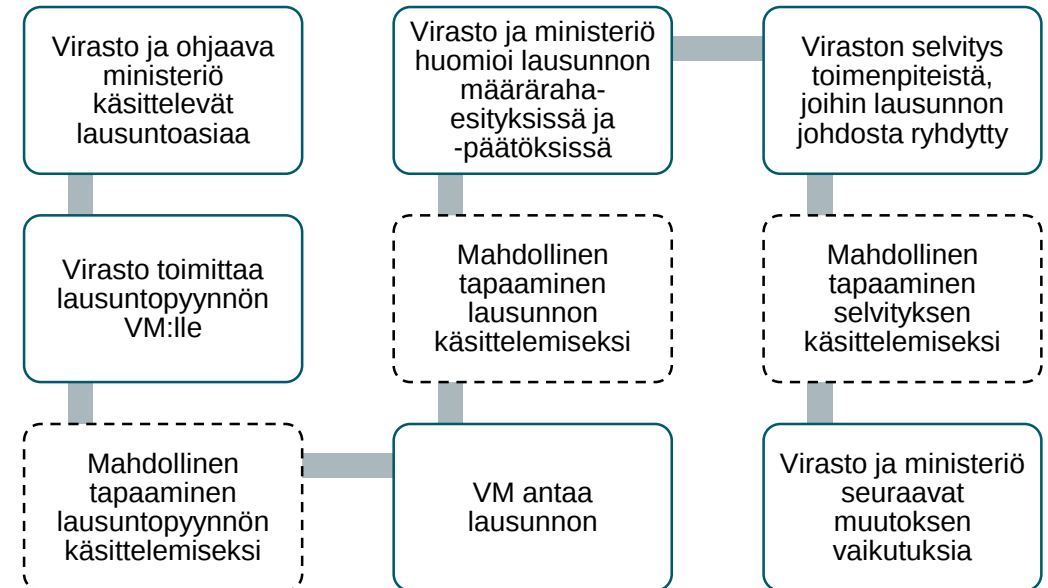
Lisäksi, kun valtiovarainministeriön antaman lausunnon jälkeen lausunnon kohde on olennaisesti muuttunut.

Mikäli valtion virastolla tai laitoksella on tarve poiketa säädetyistä määräajoista, on asiasta neuvoteltava valtiovarainministeriön kanssa.

Lausuntomenettelyn prosessi (VNA 1301/2019)

- Lausuntopyynnön yhteydessä toimitettavat tiedot (3 §)
  - Toimitettava alustava suunnitelma muutoksen toteuttamisesta (muutosvaikutusten arvioinnin lisäksi)
- Lausuntoasian käsittely valtiovarainministeriössä (5 §)
  - Lausunto 4 viikon kuluessa tai erikseen sovittavassa aikataulussa (lisäselvitykset)
  - Lausunto annetaan myös HA ministeriölle tiedoksi
- Valtion viraston tai laitoksen selvitys toimenpiteistä (6 §)
  - Lausunnossa määritetään määräaika selvitykselle
  - Selvityksessä virasto kuvaa toimenpiteitä, joita se on toteuttanut tai aikoo toteuttaa lausunnon johdosta

Lausuntomenettelyn prosessi:

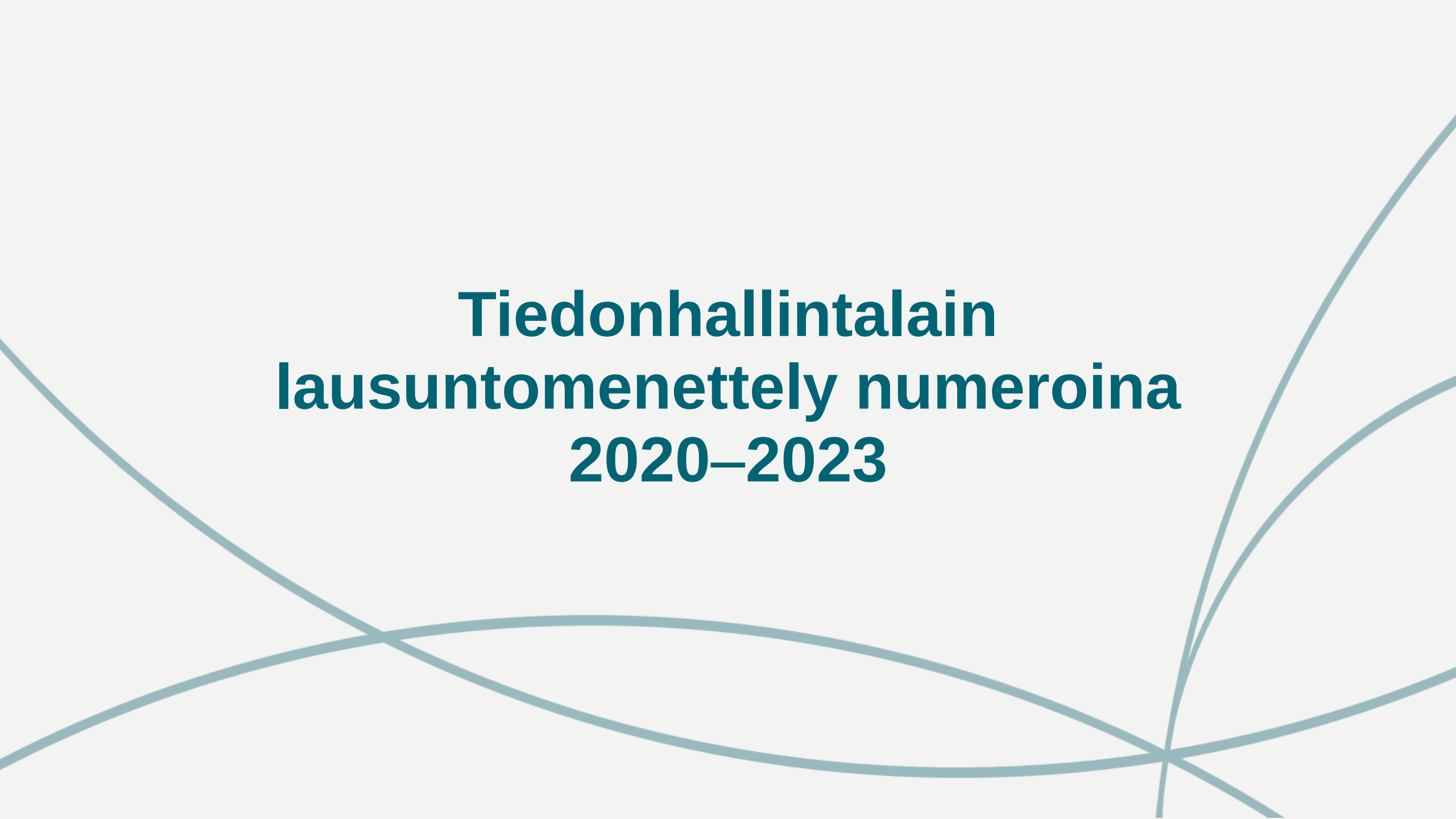

Mitä hyötyä lausuntomenettelystä on?

- Lausuntomenettely ajoittuu pääsääntöisesti merkittävien tiedonhallinnan uudistusten varhaiseen suunnitteluvaiheeseen, jolloin ohjauksella pystytään vaikuttamaan kehittämisen jatkovalmisteluun ja toteutukseen.
- Ohjauksen kohteissa painottuvat uudistukset, joilla on vaikutuksia useiden viranomaisten toimintaan ja tiedonhallintaan (VNA 1301/2019, 2 §). Tämän johdosta ohjauksella on mahdollista tukea tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteentoimivuuden kehittymistä.
- Lausuntomenettelyllä tuetaan taloudellisesti ja toiminnallisesti merkittävien uudistusten suunnittelua ja johtamista → Vaikutusten asianmukainen ja riittävän kattava arviointi (TiHL 5.3 § ja 8.1 §) ja yhtenäinen tietopohja päätöksenteon tueksi.
- Taloudellisten vaikutusten arviointi (TiHL 8.1 §) tuottaa tietoja, joita tarvitaan myös kehys- ja talousarviovalmistelussa sekä investointien suunnittelussa.
- Menettely tukee poikkihallinnollisten vaikutusten tunnistamista ja riippuvuuksien hallintaa jo suunnitteluvaiheessa. Sidosten tunnistaminen valmistelussa tukee toteutuksen onnistumista ja yhdessä tehty vaikutusten arviointi tukee tiedon jakamista ja toisilta oppimista.

Lausuntomenettelystä on toteutettu vuosittain palautekysely.

Virastojen ja ministeriöiden arvioihin voi tutustua [VM kotisivuilta](#)

The background features several thin, curved teal lines that sweep across the frame, creating a sense of movement and design. These lines are set against a light gray background.

Tiedonhallintalain lausuntomenettely numeroina 2020–2023

Tiedonhallintalain lausuntomenettely 2020–2023

Vuosi 2023

29	Saapuneita lausuntopyyntöjä	10	Hallinnonalalta lausuntopyyntöjä
25	Annettuja lausuntoja	19	Virastolta lausuntopyyntöjä

Vuosi 2022

22	Saapuneita lausuntopyyntöjä	9	Hallinnonalalta lausuntopyyntöjä
26	Annettuja lausuntoja	17	Virastolta lausuntopyyntöjä

Vuosi 2021

37	Saapuneita lausuntopyyntöjä	8	Hallinnonalalta lausuntopyyntöjä
34	Annettuja lausuntoja	18	Virastolta lausuntopyyntöjä

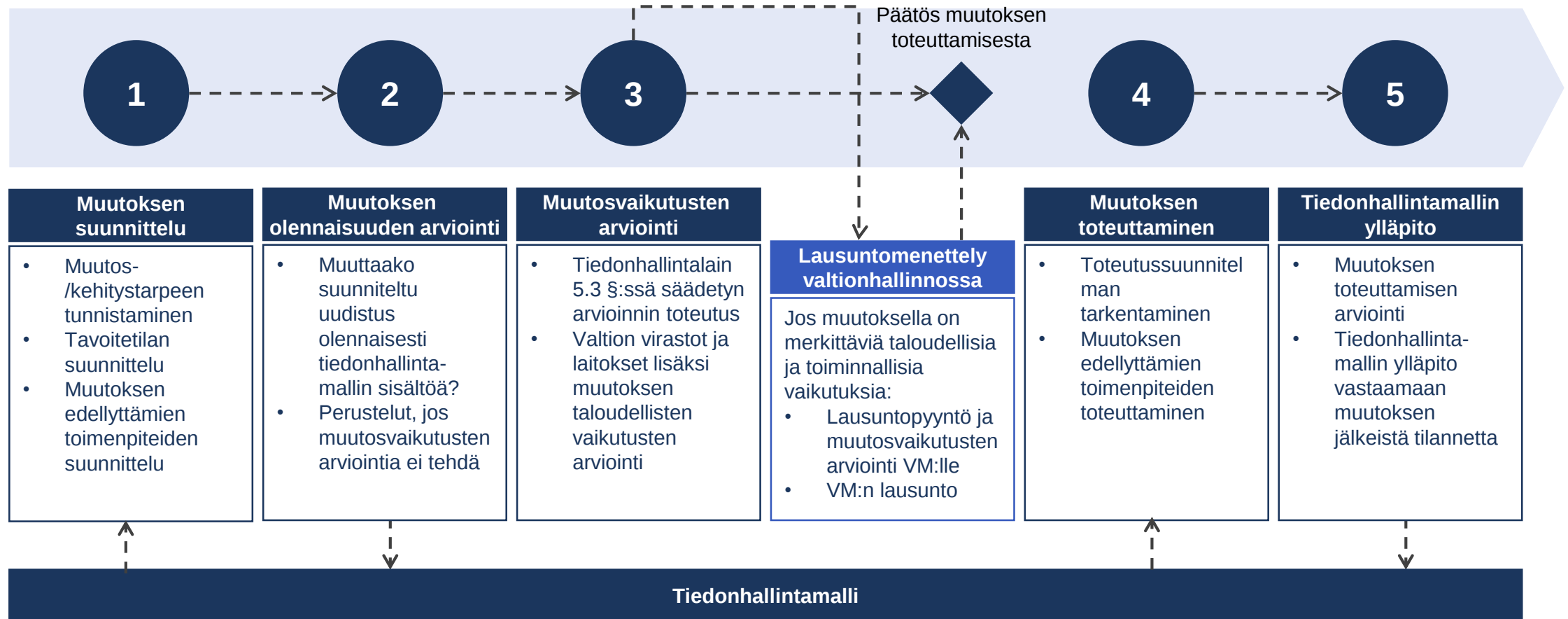
Vuosi 2020

55	Saapuneita lausuntopyyntöjä	11	Hallinnonalalta lausuntopyyntöjä
48	Annettuja lausuntoja	23	Virastolta lausuntopyyntöjä

The background features several thin, curved teal lines that sweep across the frame, creating a sense of movement and flow. These lines are positioned behind the text, adding a modern, graphic touch to the design.

Lausuntomenettelyn kytkeytyminen tiedonhallinnan muutosvaikutusten arviointiin

Muutosvaikutuksen arvioinnin vaiheet ja lausuntomenettely

Muutosvaikutusten arviointi (TiHL 5.3 §)

- ▶ Suunniteltaessa tiedonhallintamallin sisältöön vaikuttavia olennaisia hallinnollisia uudistuksia ja tietojärjestelmien käyttöönottoa tiedonhallintayksikössä on arvioitava näihin kohdistuvat muutokset ja niiden vaikutukset.
- ▶ Vaikutukset arvioidaan suhteessa:
  - tiedonhallinnan vastuisiin
  - tietoturvallisuusvaatimuksiin ja -toimenpiteisiin (TiHL 4 luku)
  - tietoaineistojen muodostamista ja luovutustapaa koskeviin vaatimuksiin (TiHL 5 luku)
  - asianhallinnan ja palvelujen tiedonhallinnan vaatimuksiin (TiHL 6 luku)
  - laissa säädettyihin asiakirjojen julkisuuteen, salassapitoon, suojaan ja tiedonsaantioikeuksiin
  - arvioinnissa huomioitava myös tietovarantojen yhteentoimivuus sekä niiden hyödynnettävyys tietoaineistoja muodostettaessa ja käytettäessä

Taloudellisten vaikutusten arviointi (TiHL 8.1 §)

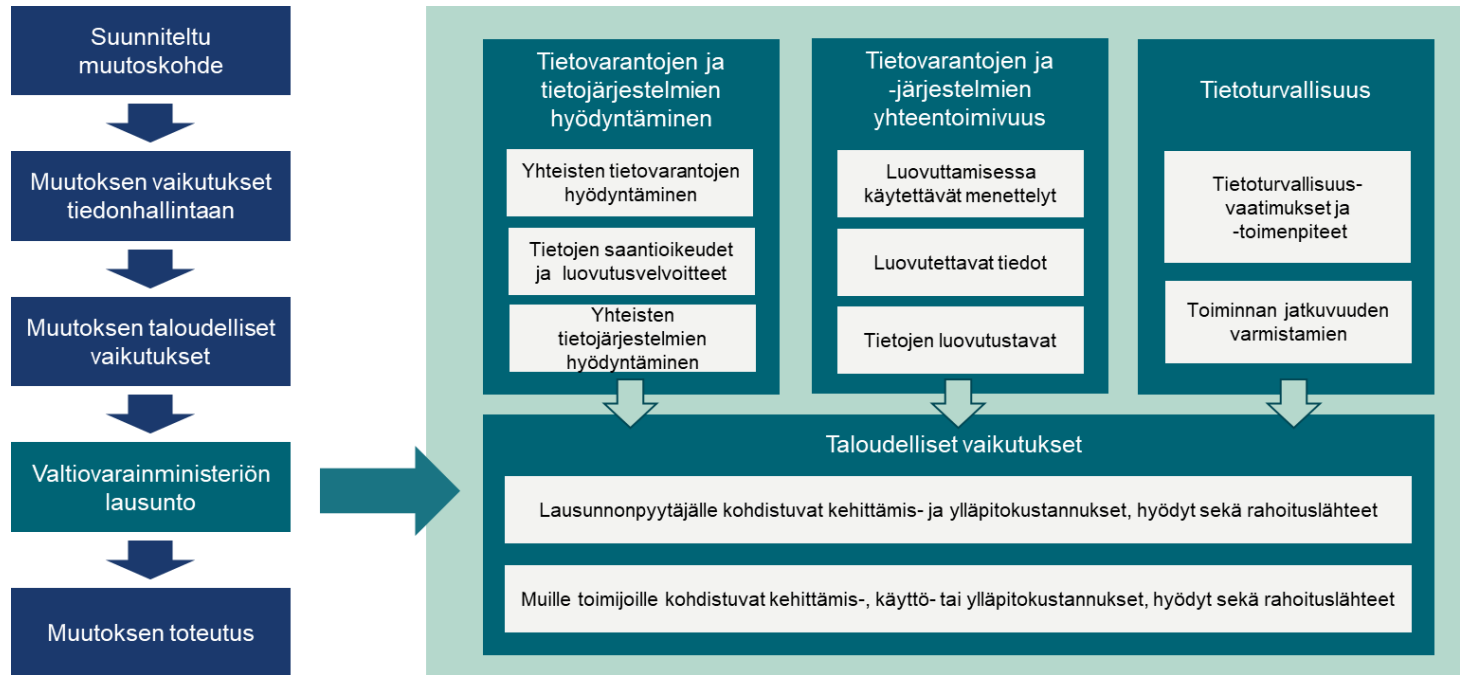
- Valtion virastojen ja laitosten on tiedonhallinnan muutosvaikutusten arvioinnin yhteydessä arvioitava myös muutosten taloudelliset vaikutukset.
- Arviointia tulee toteuttaa sekä viraston tai laitoksen oman toiminnan osalta että laajemmin valtion ja julkisen talouden kokonaisuuksissa, minkä lisäksi osassa uudistuksia on mielekästä huomioida yhteiskunnallisia vaikutuksia, kuten hallinnon asiakkaisiin kohdistuvia vaikutuksia → tavoitteena kokonaisvaikutusten tunnistaminen.
- Taloudellisia vaikutuksia tarkastellaan elinkaaren näkökulmasta ja vaikutukset kohdennetaan arvioinnissa vuosittain eri toimijoille ja tarpeen mukaan esim. eri tietovarannoille tai tietojärjestelmille.
  - Kustannukset eritellään lajin mukaan investointi- ja kehittämismenoihin, käyttö- ja ylläpitokustannuksiin sekä tarvittaessa asiakkaan käyttöönotto- ja käyttökustannuksiin. Lisäksi lausunnonpyytäjän osalta kustannukset eritellään vähintään 1) henkilöstökustannuksiin sekä 2) hankintoihin ja muihin kustannuksiin.
  - Taloudelliset hyödyt eritellään vähintään niiden kohdentumisen mukaan eri toimijoille ja vuosille. Lausuntomenettelyn ohjeen liite 3 Kustannus-hyötyanalyysin mallipohja mahdollistaa lisäksi hyötyjen tyypittelyn välittömiin, välillisiin ja yhteiskunnallisiin hyötyihin.
  - Sekä taloudellisten että laadullisten hyötytavoitteiden osalta on keskeistä kiinnittää huomioita siihen, miten hyötyjen toteutumista voidaan seurata ja arvioida kehittämisen aikana ja sen päätyttyä.
- Taloudellisten vaikutusten arvioinnissa esitetään lisäksi arvio kehittämisen rahoituksesta ja vaikutuksista määrärahatarpeisiin, myös tarvittaessa muiden toimijoiden osalta. Jos kyseessä maksullinen toiminta tai kustannusten korvaus, on otettava huomioon vaikutus asiakasmaksuihin.
- Suunnittelun varhaisessa vaiheessa kustannustiedot voivat olla karkeita arvioita, mutta se ei poista tarvetta niiden tekemiselle ja mahdollisesti erilaisten skenaarioiden ennakoimiselle → taloudellisten riskien hallinta
- Lausuntopyyntöissä taloudellisten vaikutusten arvioinnin yksityiskohtaiset tiedot esitetään kustannus-hyötyanalyysilaskelmalla.

Lausuntojen sisältöalueet

The background features several thin, teal-colored curved lines that sweep across the page, creating a modern, abstract design.

Tiedonhallinnan 9 §:n lausuntojen sisältöalueet

- Lausuntopyynnön toimittaminen edellyttää tiedonhallinnan muutosvaikutusten ja taloudellisten vaikutusten arviointia, joiden kautta muodostuu merkittävä osa lausuntopyynnön tietosisällöstä.
  - Viraston oman toiminnan ja tiedonhallinnan lisäksi arviointi on tarvittaessa ulotettava muihin toimijoihin.
- Valtiovarainministeriö antaa lausunnon tietovarantojen ja tietojärjestelmien hyödyntämisestä, yhteentoimivuudesta ja tietoturvallisuudesta, minkä lisäksi lausunnoissa otetaan huomioon muutoksen taloudelliset vaikutukset.
- Lausuntojen sisältö vaikuttaa siihen, mitä tietoja lausuntopyynnöltä edellytetään ja millaisia näkökulmia menettelyssä tarkastellaan.
- Lausuntokohteet ovat keskenään erilaisia, mikä vaikuttaa niin lausuntopyynnöissä esitettäviin tietoihin, kuin lausunnoissa käsiteltäviin sisältöihin.

Lausuntomenettelyn ohje ja sen liitteet

The background features several thin, teal-colored curved lines that sweep across the page, creating a modern, abstract design. These lines vary in length and curvature, some entering from the left and exiting towards the right, while others curve more sharply, adding a sense of movement and depth to the layout.

Lausuntomenettelystä annettu ohjeistus

Lausuntomenettelyn ohje VN/14976/2019-VM-13

- Lausuntomenettelyn tavoitteiden, sääntelyn ja prosessin kuvaus
- Lausuntoa edellyttävät muutokset ja lausuntopyyntöjen ajankohdat
- Lausuntopyynnön tietosisältö ja vaihtoehtoiset esittämistavat
- Taloudellisten vaikutusten arvioinnin ohjeistus
- Lausuntopyynnön ja selvityksen toimittaminen

Liite 1 Tiedonhallintakartan hyödyntäminen

- Julkisen hallinnon tiedonhallintakartta ja sen tietosisältö
- Julkisen hallinnon tiedonhallintakartan hyödyntäminen muutosvaikutusten arvioinnissa ja lausuntopyynnön tietosisällön koostamisessa
- Esimerkkejä hyödyntämisestä

Liite 2 Mallipohja muutosvaikutusten arvioinnin ja toteutussuunnitelman esittämiseen

- Virasto voi hyödyntää liitteen 2 mukaista mallipohjaa lausuntopyynnön toimittamisessa tai virasto voi toimittaa lausuntopyynnön muita asiakirjoja hyödyntäen
- Taustatiedot, perustiedot, muutoksen kuvaus ja tavoitteet, toteutus, vaikutukset tiedonhallintaan ja taloudelliset vaikutukset

Liite 3 Kustannus-hyötyanalyysin mallipohja

- Virasto voi hyödyntää liitteen 3 mukaista mallipohjaa taloudellisten vaikutusten arvioinnin yksityiskohtaisten tietojen esittämisessä tai virasto voi käyttää myös muuta soveltuvaa laskelmaa
- Yhteenveto, Kustannus-hyötyanalyysi, Rahoitus, Kaaviot ja HTV-laskennan aputaulukko

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

TIEDONHALLINTALAKI.LAUSUNTOMENETTELY.VM(AT)GOV.FI
VM.FI | @VMUUTISET